

УДК 371.331.001.76

*Олена Гаращук, Віра Куценко***ІМПЕРАТИВ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
ЗМІНИ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛАНДШАФТУ ТА МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА***Елена Гаращук, Вера Куценко***ИМПЕРАТИВ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СФЕРЫ УКРАИНЫ
В КОНТЕКСТЕ ИЗМЕНЕНИЯ МИРОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО
ЛАНДШАФТА И МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА***Olena Garashchuk, Vira Kutsenko***IMPERATIVE OF EDUCATIONAL SERVICES OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF CHANGES IN GLOBAL ECONOMIC LANDSCAPE AND INTERNATIONAL
COOPERATION**

Визначено, що освіта України останнім часом все активніше стає частиною глобалізованої освітньої сфери, а освітній світ – єдиною соціальною системою в результаті посилення відносин взаємозалежності, що охопили практично всі країни. Сучасні підходи до освіти пов'язані з проблемами її глобалізації, розвитком глобальних вищих навчальних закладів, глобальних ринків освітніх послуг.

Розкрито зростаючу в цих умовах роль освіти у розвитку економіки, що, у свою чергу, позначається на формуванні ресурсів, необхідних для функціонування освітньої сфери. Відзначено, що в Україні, на жаль, має місце високий рівень розвитку тіньової економіки, що негативно позначається на бюджетному забезпеченні сфери освіти. Тому в роботі значна увага приділена підвищенню освітнього рівня населення – важливого чинника не лише зростання економічних показників, але і подолання тіньової економіки в нашій державі.

Особлива увага в дослідженні приділена підвищенню якості та ефективності діяльності освітньої сфери. Цьому має сприяти отримання, оцінювання та поширення необхідної інформації, прозорий розподіл ресурсів між суб'єктами освітнього процесу, активне використання під час навчального процесу інформаційно-комунікаційних технологій, еволюція системи освіти в цілому і вищій зокрема в бік збільшення її внеску у всебічний розвиток держави та світовий прогрес. Звертається увага на те, що на підвищення якості освіти має бути скерована діяльність не лише навчальних закладів, але і бізнесу, громадських організацій. Наведено результати успішної діяльності в освітній сфері багатьох зарубіжних країн, зокрема Скандинавських країн, Франції, Німеччини, досвід яких варто наслідувати для підвищення інтелектуального потенціалу України, зростання якості підготовки кадрів – головної продуктивної сили економічного ландшафту.

Ключові слова: освітня сфера, імператив, економіка, міжнародне співробітництво, економічний ландшафт, елективне навчання.

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 8.

Определено, что образование Украины в последнее время все активнее становится частью глобализированной образовательной сферы, а образовательный мир – единственной социальной системой как результат усиления отношений взаимозависимости, которые охватили практически все страны. Современные подходы к образованию связанные с проблемами его глобализации, развитием глобальных высших учебных заведений, глобальных рынков образовательных услуг.

Раскрыта возрастающая в этих условиях роль образования в развитии экономики, что, в свою очередь, сказывается на формировании ресурсов, необходимых для функционирования образовательной сферы. Отмечено, что в Украине, к сожалению, имеет место высокий уровень развития теневой экономики, что отрицательно сказывается на бюджетном обеспечении сферы образования. Поэтому в работе значительное внимание уделено вопросу повышения образовательного уровня населения – важного фактора не только роста экономических показателей, но и преодоления теневой экономики в нашей стране.

Особое внимание в исследовании уделено проблеме повышения качества и эффективности работы образовательной сферы. Разрешению этой проблемы должны способствовать получение, оценка и распространение необходимой информации, прозрачное распределение ресурсов между субъектами образовательного процесса, активное использование в этом процессе информационно-коммуникационных технологий, эволюция системы образования в целом и высшего, в частности в сторону увеличения ее вклада в всестороннее развитие государства и мировой прогресс. Подчеркивается, что на повышение качества образования должна быть направлена деятельность не только учебных заведений, но и бизнеса, общественных организаций. В работе приводятся результаты успешной деятельности в образовательной сфере ряда зарубежных стран, в частности Скандинавских стран, Франции, Германии, опыт которых следует использовать с целью повышения интеллектуального потенциала Украины, повышения качества подготовки кадров – главной производительной силы экономического ландшафта.

Ключевые слова: образовательная сфера, императив, экономика, международное сотрудничество, экономический ландшафт, элективное обучение.

Рис.: 1. Табл.: 2. Библ.: 8.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

The article emphasizes that the formation of Ukraine in recent years is increasingly becoming part of the globalized educational sphere and the world of education - the only social system as a result of interdependence relationships that covered almost all of the country. Modern approaches to education related to the problems of its globalization, the development of global institutions of higher education, the global market for educational services.

The authors of the article disclosed in these conditions, increasing the role of education in economic development, which in turn, affects the formation of the resources necessary for the functioning of the educational sphere. It is emphasized that in Ukraine, unfortunately, there is a high level of development of the shadow economy, which negatively affects the budget provision of education. Therefore, the significant attention paid to the issue of raising the educational level of the population - an important factor in not only the growth of economic performance, but also to overcome the shadow economy in our country.

Particular attention is paid to the problem in the study to improve the quality and efficiency of the educational sphere. Solve this problem, as the authors note, should contribute to the receipt, evaluation and dissemination of the necessary information, transparent allocation of resources between the subjects of the educational process, active use in the process of information and communication technologies, the evolution of the education system in general and higher education, in particular in the direction of increasing its a contribution to the comprehensive development of the state and progress of the world. It is emphasized that to improve the quality of education must be directed not only to the activities of educational institutions, but also of business and public organizations. The paper presents the results of successful activity in the field of education of a number of foreign countries, in particular the Scandinavian countries, France, Germany, whose experience should be used to increase the intellectual potential of Ukraine and improve the quality of training - the main productive forces of the economic landscape.

Keywords: *educational sphere, the imperative, the economy, international cooperation, economic landscape, elective training.*

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

JEL Classification: I 28

*„Ми вступаємо в новий етап цивілізації, на якому
рушійною силою є цінності, створені знаннями”*

Т. Сакайя

*„Освіта є життя в горизонтах високого духу і
великих цінностей”*

Ф. Ніцше

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень та виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В усьому світі визначено, що освіта відіграє важливу роль у розвитку як економіки, так і країни загалом.

Разом із тим, як свідчить світовий досвід, спостерігається постійне зростання ролі освіти. Особливо це помітно в період криз і реформ. Адже, як підтверджує практика, подолання кризових явищ, як і здійснення успішних реформ, забезпечують переважно висококваліфіковані фахівці. Останні вважають, що для забезпечення інноваційної економіки щонайменше 50 % зайнятого населення повинно мати вищу освіту. Щоправда, досвід багатьох країн засвідчує, що позитивні зрушення в економіці відбуваються уже тоді, коли серед зайнятого населення працівники з вищою освітою становлять 4–6 % науково-природничого та технічного напрямку [2]. В Україні ці показники є суттєво нижчими. Тому питанням підвищення освітнього рівня населення, збільшення частки тих, хто має вищу освіту, надається велика увага перш за все у високорозвинених країнах. Для цього використовуються різні підходи. Багаті, високорозвинені країни нерідко підвищують свій інтелектуальний потенціал і завдяки міграційним потокам. До речі, останні суттєво впливають не лише на гуманітарну складову соціально-економічного розвитку а й на фінансову. Наприклад, у США кожен прибулий висококваліфікований трудовий мігрант збагачує країну в середньому на 20–28 тис. доларів.

Освітня сфера в умовах зміни світового економічного ландшафту, посилення міжнародного співробітництва має постійно вдосконалюватись, використовуючи для цього не лише власний досвід, але і досвід насамперед високорозвинених країн, які досягли суттєвих результатів як у розвитку освіти, так і економіки в цілому, у забезпеченні високого рівня добробуту населення, у подоланні негативних явищ, у тому числі корупції, тіньової економіки тощо.

Остання, зрозуміло, негативно позначається на соціально-економічних показниках країни. В Україні, на жаль, показники, що характеризують рівень розвитку тіньової економіки, є одними з найвищих у світі (табл. 1).

Таблиця 1

*Рейтинг країн з питомою вагою тіньової економіки
у валовому внутрішньому продукті, %*

Рейтинг	Країна	Роки				Середній
		1999	2003	2007	2011	
1.	США	8,6	8,7	9,1	7,0	8,3
2.	Швейцарія	8,4	8,4	9,1	8,0	8,5
3.	Австрія	9,6	9,8	10,1	7,5	9,2
4.	Японія	11,0	11,2	13,2	9,0	11,1
15.	Німеччина	15,6	15,8	16,7	13,7	15,4
22.	Фінляндія	17,8	18,5	19,2	19,0	18,6
145.	Україна	51,7	55,0	58,1	54,9	55,0

Джерело: [4].

Як видно із табл. 1, в Україні за всі роки, наведені в зазначеній таблиці, показник тіньової економіки був і залишається одним із найвищих. А це безпосередньо негативно позначається на формуванні доходів бюджетів усіх рівнів, на грошово-кредитній системі, країни, на її економічному зростанні, на розвитку галузей легальної економіки. Такий стан суттєво погіршує умови відтворення робочої сили, деформує структуру економіки країни. Це підтверджують не лише дані табл. 1, а й багато інших показників. Країни, що мають високі економічні показники, характеризуються й значними позитивними показниками в освітній сфері України. Іншими словами, щоб бути серед високорозвинених країн, необхідно постійно вдосконалювати перш за все сферу освіти, використовуючи для цього не лише власний досвід, але і досвід інших країн. Особливо це є дуже важливим нині, коли у країні формується інформаційне суспільство, спостерігається зростання ролі знань, а також вимог виробництва і виробника до людських інноваційних досягнень тощо.

У багатьох країнах світу, зокрема Європейського Союзу, щодо цього накопичений значний досвід, використання якого доцільно і в Україні. Дослідженню останнього присвятили свої роботи В. Андрущенко, А. Анчишкін, Г. Беккер, Й. Бескид, В. Бобров, Є. Бойко, О. Василик, Є. Денісон, П. Друкер, М. Євтух, В. Євтушевський, Г. Єльнікова, В. Жамін, Є. Жильцов, К. Корсак, С. Костянян, В. Луговий, Я. Мінцер, Ф. Мухлуп, О. Навроцький, С. Ніколаєнко, Ю. Ніколаєнко, О. Падалка, Д. Правдін, О. Сидоренко, С. Струмилін, А. Чухно, Г. Штейн, Т. Шульц, В. Щетинін, В. Юхименко, В. Яблонський та багато інших. Роботи зазначених авторів мають вагоме теоретичне значення.

Проте, незважаючи на значні публікації щодо зазначеної проблеми, в них, на наш погляд, не повною мірою висвітлені аспекти практичного характеру, ще недостатня увага приділена імперативу розвитку освітньої сфери з урахуванням досвіду інших країн.

Мета статті. У цьому контексті головною метою нашого дослідження є аналіз та оцінка змін, які відбуваються останнім часом в освітній сфері, та використання позитивного досвіду, у тому числі інших країн, для обґрунтування імперативів подальшого розвитку та вдосконалення освітньої сфери.

Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення таких завдань:

- дослідження стану розвитку освітньої сфери України як частини глобального економічного ландшафту;
- аналіз нинішньої структури названої сфери;
- характеристика тенденцій змін, що відбуваються в освітній сфері;
- виявлення найгостріших проблем розвитку освіти в умовах інформаційного суспільства;
- пошук шляхів вирішення виявлених проблем.

Виклад основного матеріалу. Освітня сфера, як відомо, відноситься до так званих бюджетних сфер економічної діяльності. Стан ресурсного забезпечення досліджуваної

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

сфери, на жаль, є недостатнім. Адже обсяг її фінансування значною мірою залежить від бюджетного наповнення, яке останнім часом суттєво погіршилось (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка зведеного бюджету на освіту, млн грн

Показник	Роки					
	2000	2005	2010	2013	2014	2015
Всього	48 148,6	141 989,5	377 842,8	505 843,8	523 004,8	433 159,8
у т. ч. на освіту	7085,5	26 801,8	79 826,0	105 338,0	100 105,6	75 907,0

Джерело: [6].

Як видно із табл. 2, обсяг коштів зведеного бюджету на розвиток освіти у 2015 р. значно зменшився у порівнянні з попередніми роками. Досить помітним є і зниження частки валового внутрішнього продукту, що виділяється на розвиток освіти (рис.).

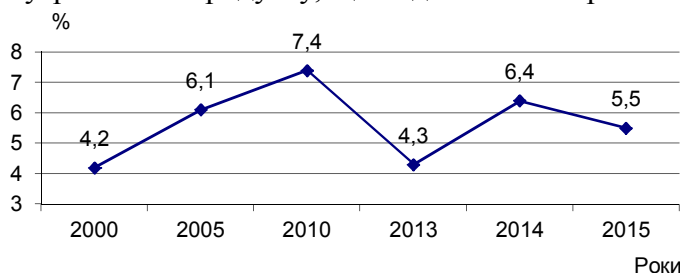

Рис. Динаміка витрат зведеного бюджету, % до ВВП

Водночас слід зазначити, що останнім часом суттєво змінилась і структура фінансування. В роки незалежності, на відміну від радянських часів, освітня сфера фінансується не лише з бюджетів різного рівня, але й має інші види надходжень. Це, у першу чергу, притаманно вищій освіті, де активно впроваджується соціальне партнерство. І тут заслуговує на увагу досвід багатьох європейських країн, у тому числі Фінляндії, функціонування фінських навчальних закладів. У цій країні налагоджено змістовний діалог між союзом директорів навчальних закладів і багатьма громадянськими організаціями, діючими зокрема у сфері професійної освіти. Фінансування, скажімо, коледжів у цій країні відбувається виключно за рахунок державного бюджету. Позабюджетна комерційна діяльність на рівні коледжу тут заборонена. Тобто професійна освіта Фінляндії не комерціалізується. В той же час стимулюються роботодавці, які вкладають кошти в розвиток освітнього закладу. При цьому пріоритетна увага надається соціальній значущості навчального закладу, задоволенню ним культурно-освітніх потреб особистості. Професійна підготовка в цій країні направлена на забезпечення мобільності та готовності випускника оперативно пристосовуватись до змінюваних умов ринку праці.

Заслужують на увагу й створені інформаційно-аналітичні центри зі змішаною системою фінансування, які знайшли активного поширення в Ірландії. Загалом у цій країні достатньо велика увага приділяється забезпеченню саме змішаної системи фінансування, а також моніторингу цього процесу, як і потреби в кадрах. Особлива увага в освітній сфері Ірландії приділяється кваліфікаційним вимогам до фахівців відповідного рівня, а також до змісту освіти. В цій країні зазначені центри взяли на себе й прийом вступних іспитів.

Вища освіта в Швеції, як і всі інші освітні ланки, безкоштовна. Один викладач тут розрахований на 10 тис. студентів. У цій країні ще в 2001 році була прийнята програма, якою передбачалось:

- забезпечити у країні такі умови, щоб 50 % громадян відповідного віку мали можливість отримати вищу освіту;
- у кожній області (лені) має діяти університет.

Про те, наскільки велика увага у Швеції надається розвитку вищої освіти, свідчать і такі дані: на ці цілі виділяється коштів на 18 % більше, ніж на оборону країни в цілому. При

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

цьому 44 % зазначених ресурсів спрямовується на наукові розробки, решта – на освіту. У цій країні водночас існує практика, коли холдинг займається інвестуванням у будівництво нових і модернізацію існуючих приміщень. Тут кожен студент (у віці до 45 років) може отримати грант чи кредит (і при цьому не враховується матеріальний стан батьків).

У Швеції досить поширеною є й тенденція навчання шведських студентів за кордоном у межах програм студентських обмінів, скажімо, у межах програм ЄС ERASMUS, NORDEplus тощо. Разом із тим у Швецію приїжджає багато студентів з інших країн. Шведські вищі навчальні заклади приваблюють іноземних студентів перш за все своїми програмами. Нині в цій країні навчаються студенти із 80 країн світу. Для них існує понад 200 програм, зокрема для отримання ступеня магістра (англійською мовою). До речі, тут навчання і для іноземних студентів також безплатне. Плата береться лише за спеціальні предмети в окремих приватних ВНЗ.

Шведська модель освіти, на наш погляд, приваблює іноземців і своєю децентралізацією у сфері освіти, в результаті якої університети отримали більшу самостійність у прийнятті власних рішень. А координацією діяльності вищих навчальних закладів займається Національне агентство вищої освіти.

В освіті цієї країни значне місце (у діяльності перш за все вищих навчальних закладів) відводиться науковим дослідженням. Координацією всієї дослідницької діяльності займається Міністерство освіти та науки. Останнє забезпечує концентрацію наукових досліджень на наступних пріоритетах: біотехнологія і біологія, інформаційні технології, екологія та сталий розвиток, гуманітарні та соціальні науки, освіта, мистецтво, охорона здоров'я та соціальне забезпечення. Наукові дослідження у цій країні фінансуються на 45 % за рахунок бюджету і на 55 % – за рахунок зовнішніх джерел. До останніх відносяться такі ресурси: ресурси національних науково-дослідницьких рад, урядових агентів і наукових фондів для досліджень, включаючи навчання в докторантурі. Окремим університетам тут надано право створювати власні холдингові форми для комерційного використання результатів досліджень співробітництва з приватним бізнесом, які уже себе позитивно зарекомендували. Тобто у фінансуванні наукових досліджень у Швеції активну участь бере бізнес, особливу увагу при цьому приділяючи розробці високих технологій у галузі телекомунікації та інформатики, технологій майбутнього. Отже, не дивно, що близько 30 нобелівських лауреатів є представниками Швеції.

Останнім часом в усьому світі зростаючого значення набувають такі показники освіти, як її доступність, посилення зв'язку навчальних закладів зі світовим ринком праці. В Україні, як і в багатьох країнах, перш за все Європи, культивується виключно вища освіта, а середня «підганяється» під її завдання. А це значить, що дезорганізується молодь, значна частина якої після закінчення вищого навчального закладу не може знайти бажану роботу. До речі, в багатьох випадках в Україні роботодавці не хочуть приймати на роботу бакалаврів, посилаючись на те, що вони не знають рівня їх кваліфікації. Слід зазначити, що і ринок праці в нашій країні є недосконалим; слабким залишається кадровий менеджмент.

В Україні загалом роботодавці в подальший розвиток освіти вкладають не достатньо не лише матеріально-фінансових, але й організаційних ресурсів, не бажають змінювати інфраструктуру навчальних закладів, брати студентів на виробничу практику, зокрема на науково-місткі виробництва. Навчальні ж заклади у переважній більшості не мають необхідних ресурсів для створення сучасної бази навчання для підготовки висококваліфікованих фахівців.

Це наразі є дуже гострою проблемою. Адже останнім часом відбувається зміна світового економічного ландшафту, зміцнення зв'язків вищих навчальних закладів з реальною економікою, забезпечення компетентності випускників ВНЗ. Нові технології перетво-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

рюють цілі сфери економічної діяльності. Водночас, на жаль, виникають соціальні, міжкультурні непорозуміння, економічна монополізація, погіршення моралі, які загрожують новим можливостям соціально-економічного зростання у країні.

Це підтверджує і досвід знаменитої німецької школи архітекторів і дизайнерів Баухауз, яка існувала ще в 20-і роки ХХ століття. Тут кожен студент, перш ніж приступити до творчої роботи, мав проходити попередній курс, що охоплює всі основи роботи з формами, кольором, матеріалом і базові принципи дизайну.

Кожен випускник вищого навчального закладу – це практично майбутній керівник, який має глибоко розуміти базові принципи та методи їх застосування, управління виробництвом, фінансами, контролю, організації та управління людьми. А тому він повинен успішно володіти управлінськими вміннями.

Підвищенню якості освіти, покращенню підготовки кадрів у вищих навчальних закладах України у цьому контексті має сприяти впровадження системи елективного навчання. Останнє є важливим компонентом вищої освіти і дозволяє поєднувати широку класичну освіту з практикою професійної спеціалізації у вузькій галузі актуальної конкретної політики. Принцип елективності навчання у вищому навчальному закладі означає, що із переліку курсів студент має обрати одну-дві елективні дисципліни та успішно їх освоїти. При цьому студент має враховувати рівень своєї підготовки, а також потреби та можливості практичного використання знань, набутих під час навчання за системою елективності.

Елективні курси – це нові освітні маршрути студентів, покликані зняти суперечності між тенденціями до скорочення кількості годин на вивчення обов'язкових курсів і зростаючою потребою в розширенні загальноосвітнього поля згідно з інтересами та потребами фахівців. Мета елективного навчання – поглиблення знань студентів за різними розділами освітньо-професійної програми підготовки фахівців. Майбутній фахівець у процесі елективного навчання отримує можливість:

- суттєво підвищити рівень теоретичної, перш за все фундаментальної підготовки;
- вивчити сучасні методики і технології майбутньої професійної діяльності, отримати досвід їх використання;
- набути орієнтири для вибору майбутньої вузької спеціалізації;
- отримати разом із дипломом сертифікат, який дає право на самостійність професійної діяльності в конкретній сфері.

Елективний підхід сприяє забезпеченню ефективного вивченню фундаментальних дисциплін при скороченні аудиторних занять; залученню майбутніх фахівців до останніх досягнень у галузі теоретичних дисциплін; створенню умов для міждисциплінарного підходу до змісту та організації навчального процесу [1].

Як уже зазначалось, освіта – це ключ до успіху кожної людини. Хороша освіта – це в майбутньому хороший фахівець. Підготовці останніх сприяє організація, крім усього іншого, відповідних форумів, де працівники освітніх закладів можуть ознайомитись з новітніми технологіями навчання, лабораторним і спортивним обладнанням тощо.

В умовах ринкових відносин кожен фахівець має проявляти ініціативу, бачити можливості для побудови бізнесу і перетворювати задумане в реальність. Разом із тим у керівника має бути інтуїція в пошуку можливостей не лише на вітчизняних, але й на міжнародних ринках. Водночас йому має бути притаманним пошук джерел, ресурсів, володіння компетентністю у глобальному масштабі, включаючи технології, людей, систему фінансування. Тому останнім часом у кращих університетах України значну увагу приділяють:

- освоєнню студентами методології та навиків науково-дослідницької діяльності;
- інтеграції академічної та університетської освіти як необхідної компоненти підготовки спеціалістів вищої кваліфікації;
- розвитку особистості студентів, створенню умов для реалізації їх творчих здібностей і якостей, а також потреби студентів у постійному навчанні та самовизначеності.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Адже відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті головною метою освіти у XXI столітті є:

- перехід від авторитарної педагогіки до гуманітарного розвитку особистості; від накопичення знань – до вміння оперувати знаннями, від одноразової освіти – до безперервної; від поточної організації навчального процесу – до індивідуального;
- створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості як громадянина;
- формування поколінь, здатних навчатися протягом життя;
- розвиток цінностей громадянського суспільства [5].

Вищеназваний документ передбачає необхідність активного впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, тобто різноманітних технічних засобів, використовуваних для подачі інформації (магнітофони, програвачі, проектори, телевізори, комп'ютери), які об'єднані в поняття «аудіовізуальні засоби», сприяючи створенню електронних класів, засобів електронного зв'язку, лінгфонні кабінети, тренажери тощо.

У високорозвинених країнах цим питанням приділяється постійна увага. Так, у Великій Британії ще у 1907 р. була створена національна рада з педагогічної технології, у США – Інститут педагогічної технології. Все це сприяє інформатизації освіти, спрямованої на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, зробити освіту інтерактивною, інтенсифікувати процес навчання^[7]. Завдяки використанню можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мультимедійних технологій, а також живій бесіді, дискусії в навчальних процесах створюється принципово нове дослідницьке середовище, що сприяє розвитку творчих індивідуальних і колективних здібностей студента, формуванню навичок ефективного спілкування, спрямованого на досягнення певного результату діяльності вищого навчального закладу.

Як відомо, основним завданням вищої освіти в цілому і кожного ВНЗ зокрема в сучасних умовах є забезпечення успіху у професійній діяльності майбутнього випускника ВНЗ. Складовими цього завдання мають бути: підготовка випускника до формування системного підходу до аналізу спеціальної інформації, що застосовує при цьому теоретичні знання та практичні навички; здатного до роботи зі спеціальною літературою, яка використовується у практичній діяльності, поряд із володінням комп'ютерною технікою та вмінням отримувати інформацію з різних джерел; готового працювати з інформацією, здобутою у глобальних комп'ютерних мережах; застосовувати можливості сучасних інформаційних технологій для успішного вирішення професійних завдань; здатного досліджувати науково-професійну інформацію, вітчизняний та зарубіжний досвід згідно з темою досліджень; готового освоювати сучасні теоретичні й практичні методи дослідження.

У досягненні цього велика роль відводиться викладачу вищих навчальних закладів, діяльність якого має бути не стільки спрямована на досягнення певного результату, необхідного обсягу знань, передбаченого програмою, скільки на забезпечення формування у студентів навичок самостійного опрацювання навчального матеріалу та потреби у самовдосконаленні як особистості, так і професіонала.

Для того, щоб викладачі забезпечували високий рівень підготовки кадрів, вони самі мають постійно вчитись, переймати досвід інших країн. Скажімо, у Великій Британії 45 % викладачів час від часу працюють за кордоном, тим самим оволодіваючи досвід тієї країни, де вони працюють [8].

Водночас необхідно забезпечити мотивацію професорсько-викладацького складу до ефективної, високопродуктивної праці, до оптимального використання всіх видів ресурсів. Цьому сприяє мобілізація наявного кадрового потенціалу, що дозволяє підвищити загальну результативність і прибутковість діяльності навчального закладу. Для мотивації цього процесу варто використовувати як фінансові, так і нефінансові методи, що забезпечують системний (сталий) розвиток. Старт ідей системного розвитку дала

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

конференція ООН по навколишньому середовищу та розвитку, яка відбулась у Ріо-де-Жанейро в 1992 році.

Сталий розвиток в освіті, як зазначає В. Андрущенко, це не застиглість та нерухомість, а постійний раціональний рух уперед, що є свідком оновлення механізмів розвитку освіти через упровадження інновацій.

Висновки і пропозиції. Таким чином, важливими складовими імперативу розвитку освіти в перспективі має стати активне використання кращого досвіду інших країн, перш за все щодо фінансового забезпечення навчальної діяльності. Зокрема, цільового нормативного фінансування, як це має місце у Франції; фінансування за результатами (Велика Британія та США); прямого фінансування приватних осіб через освітні ваучери, гранти, позики (Великобританія, Австрія, Бельгія, Франція); дуальної системи, що поєднує державні кошти із внесками роботодавців і муніципалітетів (Голландія); багаторівневість фінансування (США, Франція); фінансування внутрішньофірмової підготовки фахівців за рахунок корпорацій та підприємств (Японія, Південна Корея); фінансування через різноманітні схеми оподаткування підприємств, прибуткову економічну діяльність закладів освіти (більшість вищезгаданих країн).

Імператив розвитку освіти загалом у цих умовах має бути спрямований на розбудову системи освіти, орієнтованої на потреби постіндустріальної економіки та суспільства XXI століття, якому притаманно:

- включення процесів отримання та оновлення знань в усі виробничі та суспільні процеси;
- максимальна гнучкість та нелінійність організаційних форм виробництва та соціальної сфери;
- опора на талант, креативність та ініціативність людини як найважливішого ресурсу соціально-економічного розвитку;
- багатократні, непередбачувані зміни технологій за короткий проміжок часу;
- зміна основ соціального позиціонування від матеріального капіталу до однократно засвоєної професії, до соціального капіталу та здатності до адаптації;
- обсяг потенційно корисних знань перевищує можливості щодо їх освоєння на декілька порядків;
- культура засвоєння заміщується культурою пошуку, дискусії та оновлення;
- жорсткі рамки формальної освіти розмиваються;
- нові несистемні освітні інститути – наукові лабораторії, електронні й інтернет-ресурси тощо [3].

Враховуючи, що освіта України стає частиною глобалізації освітньої сфери, використання досвіду інших країн позитивно вплине на розвиток і вітчизняної освітньої сфери, соціально-економічний стан країни.

Список використаних джерел

1. Ермошенко Б. Г. Электив в медицинских вузах / Б. Г. Ермошенко, В. А. Породенко, Т. Н. Литвинова // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 5. – С. 22–25.
2. Крупка М. І. Пріоритети зміцнення економічної безпеки в освіті та науковій сфері України / М. І. Крупка, І. О. Ревак // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 4 (4). – С. 55–62.
3. Модель системы образования в России в перспективе 2020 года: поворот к экономике, основанной на знаниях / Д. Е. Волков, Я. М. Кузьминов, И. М. Римаренко, Б. Л. Рудник, И. Д. Фрулин, Л. И. Яковсон // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 5. – С. 4–9.
4. Мурашов Я. Неучтенные доходы российских домашних хозяйств / Я. Мурашов, Т. Фатнікова // Вопросы экономики. – 2016. – № 5. – С. 100.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Райдуга, 2001. – 16 с.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

6. *Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015/16 навчального року* : статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 171 с.
7. *Селевко Г. К.* Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий. 2006. – Т. 2. – 816 с.
8. *Kim T.* Transnational academic mobility, knowledge, and identity capital / Terri Kim // *Discourse: Studies in the Cultural Politics Education*. – 2010. – Vol. 31, № 5. – P. 591.

References

1. Yermoshenko, B.G., Porodnenko, V.A. & Litvinova, T.N. (2004). Elektiv v meditsinskikh vuzakh [Elective in medical schools]. *Vyshee obrazovanie segodnia – Higher education today*, no. 5, pp. 22–25 (in Russian).
2. Krupka, M.I. & Revak, I.O. (2015). Prioritytety zmitsnennya ekonomichnoi bezpeky v osviti ta naukoviy sferi Ukrayiny [Priorities for strengthening economic security education and scientific sphere Ukraine]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, no. 4, pp. 55-62 (in Ukrainian).
3. Volkov, D.Ye., Kuzminov, Ya.M., Rimarenko, I.M., Rudnik, B.L., Frulin, I.D. & Yakobson, L.I. (2008). Model sistemy obrazovaniya v Rossii v perspective 2020 goda: povorot k ekonomike, osnovannoy na znaniyakh [The model of the education system in Russia in the future in 2020: turn to an economy based on knowledge]. *Vyshee obrazovanie segodnia – Higher education today*, no. 5, pp. 4–9 (in Russian).
4. Murashov, Ya., Fatnikovsa, T. (2016). Neuchtennye dokhody rossiiskikh dmashnikh khoziaistv [Unaccounted income of Russian households]. *Voprosy ekonomiki – Economic issues*, no. 5, p. 100 (in Russian).
5. *Natsionalna doktryna rozvytku osvity v Ukrayini u XXI stolitti [National Doctrine of Education Development in Ukraine in the XXI century]* (2001). Kyiv: Raiiduha (in Ukrainian).
6. State Statistics Service of Ukraine (2016). *Osnovni pokaznyky diyalnosti vyshchyyh navchalnyh zakladiv Ukrayiny na pochatok 2015/16 navchalnoho roku. Statystychnyj byuleten [Basic indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of the 2015/16 academic year. Statistical Bulletin]*. Kyiv (in Ukrainian).
7. Selevko, G.K. (2006). *Entsiklopediia obrazovatelnykh tekhnologii. [Encyclopedia of Educational Technology]*. Vol. 2. Moscow: Research Institute of Technology school (in Russian).
8. Kim, T. (2010). Transnational academic mobility, knowledge, and identity capital. *Discourse: Studies in the Cultural Politics Education*, vol. 3, № 5, p. 59.

Гарашук Олена Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувач сектору взаємодії з громадськістю та ЗМІ і міжнародного співробітництва відділу організаційно-інформаційного забезпечення та роботи з персоналом, Державна інспекція навчальних закладів України (вул. Ісаакяна, 18, м. Київ, 01135, Україна).

Гарашук Елена Васильевна – доктор экономических наук, профессор, заведующий сектором взаимодействия с общественностью и СМИ и международного сотрудничества отдела организационно-информационного обеспечения и работы с персоналом, Государственная инспекция учебных заведений Украины (ул. Исаакяна, 18, г. Киев, 01135, Украина).

Garashchuk Olena – Doctor of Economics, Professor, Section Head of Public Relations and the Media and International Cooperation Department of Organizational and Information Support and Work With the Staff, State Inspection of Educational Institutions of Ukraine (18 Isaakyan Str., 01135 Kyiv, Ukraine).

E-mail: mon7@ukr.net

Куценко Віра Іванівна – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (б-р Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна).

Куценко Вера Ивановна – доктор экономических наук, профессор, Заслуженный деятель науки и техники Украины, главный научный сотрудник, ГУ «Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины» (б-р Шевченко, 60, г. Киев, 01032, Украина).

Kutcenko Vira – Doctor of Economics, Professor, Honored Scientist of Ukraine, Chief Researcher, State Institution “Institute for Environmental Economics and sustainable development of the National Academy of Sciences of Ukraine” (60 Shevchenka Blvd., 01032 Kyiv, Ukraine).

E-mail: anismov103@gmail.com